

لە ١٩٥٧ سەرژمیّرى

هاولاتى ھاوكارى
تەواوى حکومەت
دەكەت بۇ
سەرخستى
سەرژمۇرى،
چونكە ئەم
پروسىيە بەپلەي
يەكم لەخزمەت
و بەرژەوەندى
ئەوهندايە

سەرژمیّرى نەخشەي رېڭايە بـ

ناوچەو چىن و توپزەكانى كۆملەگا بىن
جىباوازى لە خۇنە گىرىت و بەشىۋەيەكى زانسى
بەرپۇنه چىت پىنى ناوتىزىت سەرژمۇرى، گەر
ئامارى دانىشتۇران ئەم مەرج و بېۋەرانەي
شەفافىيەت و زانسىت لە خۇنە گىرىت ئەو كات
هاولا تىيان ھاوكارى و يارمەتى سەركەوتى
پرۇسىيەكە نادەن . لە ٩٠٪ ئى ولاتىنى جىهان
سەرژمۇرى دانىشتۇرانى تىدا بەرپۇددەچىت
و، ھاولاتى ھاوكارى تەھاوايى حکومەت
دەكەت بۇ سەرخستى ئەم جۇرە سەرژمۇرى،
چۈنكە ئەم پرۇسىيە بەپلەي يەكم لەخزمەت
و بەرژەوەندى ئەوهندايە و دواتر بۇ پىشخستى
ئابورى و رېڭىخستى كارى سىياسى و
كۆملەلايدىت بەكاردىت.
گۈنگى سەرژمۇرى بۇ دانىشتۇرانى
كوردستان و عىراق ئەنجام دەن ئەتكەن
ھەلبىزادەكان و دىاريکىدىنى نەخشەي
سىياسى نىيە، بەلكو بۇ چارە سەركەدنى
دىيان كىشىم و گرفتى سىياسى و ئابورى و
دانىنى پلان و ستراتېتىيەتى بەرپۇھۇنى

رەگەزىنامەوە ئەنجامىدا سەرجمەم فەرمابىيەرە
كىورىدەكان و بەپرۇھەرەكەشى كەوتە بەر
شا لا او دەركەن و تەرخىل و بىگە كوشتنىش،
لە سەرژمۇرى ١٩٦٧ ھەرچى بېشىمەرگەو
دانىشتۇرانى ناوجە ئازادەكراوە كانى كوردستانە
(رووبەرى ٦٠٪ ئى ھەرىئە كەيىپ ئەھىتى)
ئەم مەردو نەزىنلىدۇرى ئەنگىشىتەوە، لە ١٩٧٧
ئەمەدى تاوازىبۇ چۈرۈدە دەرەوە بە كورە
فەيلىيە كەنيشىوە كە درىيە دەر كىران دەر بۇون
لەم سەرژمۇرى ئەمەنى كەنەپەيە لەمەلەتىكى
ناسەقامگىرى و دەز بە ما فە كانى گەللى
كوردستان سەرژمۇرى راست ئەنجام نەدرەوە،
لە كاتىن كەنەپەيە كەنەپەيە ئەنگىشىتەوە كەن
ئاز انسە نىبۇدەلەتىيە كان هەر ١٠ سال جارىك
ھانى بەرپۇھۇنى پرۇسىي سەرژمۇرى
دەدەن، پرۇسىيەكە كەبەشىۋەيەكى زانسىت و
راست و بەپىي پىنەرە نىبۇدەلەتىيە كان ئەنجام
بەرپەت، پرۇ فىيىر دكتور جەمال رەسىل
راوپەزىرى پېشىكەوتتو لەۋازەتى پلاندانان
ھەمان بىرۇ راي ھەيە (سەرژمۇرىيەك ھەممو

نەبۇنى سەرژمۇرىيەكى راست لەعىراق و
كوردستان، كە دوورىيەت لەمەرامە تائىفي و
شىھەنى و بەرژەوەندىي پارتە دەسەلەتدارە كانى
شىعە سونەوە، واى لە كوتلە سىياسىيە كانى
كىرد بە (بىتاقەي شەكروچا) ھەلبىزادەن
رېڭ بەخەن، بىتاقەيەك لەزەمەنەي گەمارپۇدا
نەمەردو نەزىنلىدۇرى تىدا بەتەواوى
تۆزمارنەكراوە، نەزىمەرە ئەمەنە ئەلەتىيەنەي
تىدا دەستىنىشانكراوە كە رووبىان لەمەلەتى
دەرپەرەوەنەندا ئەنگىشىتەوە، لە دەۋاى سەرژمۇرى
سالى ١٩٥٧ دەۋاى سەرژمۇرىيەكى سەرژمۇرى
راست لە عىراق ئەنجام نەدرەوە! ئەنمەنەت
ئەم سەرژمۇرىيەش بسوە سەرەتايەك بۇ
فراوانكەنلىي ھېرىشى تەرخىل و ھېتانى زىاتى
خىلە عمرىيەكەن و پىندانى سەدان دۆنم زۇمى
لەناوچە كانى كەركوك و خانەقىن و موسىل،
تاوهەك رووبۇرى ئەنەپەيە ئەنەپەيە ئەنەپەيە
بىنەوە كە راستى ژمارەي كوردىان دەرخستىبو
لەمەلەنەندا، بىگە ئەم سەرژمۇرىيە
لە كەركوك كەلە رېڭايە بەرپۇھە رايەتى

گۈلان

Zimmerman
21/12/2009

راست له عیراق نه کراوه

نهبوونی
سەرژمیزییەکی
راست له عیراق
و کوردستان
وای له کوتله
سیاسییەکان
کرد به (بیتاھی)
شەکروچا)
ھەلبزارین ریک
بخن

وڈیاریکردنی چارەنوسی کورد

عیراق بەکۆی دەنگ رەزانەندی له سەر بەپیوھەچوونی ئەو پروسویەی دابوو له ۲۰۰۹/۱۰/۲۴، ھاواکات پشتگیری و پالبىشى سیستانی له سەر بوب، ھەردو و وزارتى پلاندانانى عیراق و کوردستانىش ئامادەيى جىئەھىتكەرنى سەرژمیزییەكەي دەبرپیوھە، کاتىڭ بىن پاساو پروسو كە دواخرا راستەوھۇ وزارتى پلاندانانى حکومەتى ھەرمى کوردستان ئەم کارى بەپیلان و فشارى سیاسى وەسف كردو بەپرسە پەيوندارەکانى ريانگەمياند : ھىچ پاساوتك لەپشت دواختنى سەرژمیزییەكەو نەبووه تەنیا مەرامى سیاسى نەيتى...، لەگەل ئەم ئامادەكارى و توانىانە كەچى ئەنجومەنی وەزىرانى عیراق ئەم بىريارە ياسايىيە پېشىلكردو پروسوی سەرژمیزییەكە دواخت، لەپیتاو زیادنەكەرنى بودجەي ھەرىنى کوردستان و ساختەكارى لەھەلبزاردەکان و چارەنەرەنەكەرنى كىشەي كەركوك و ناوجەدابراوهەکانى دىكەي کوردستان .

پىش ۱۲ سال لەمەويەر لە باشورو ناودراتى عیراق ئەنجامى داوه ھەرىنى کوردستانى نەگرتۇتەوو بەخەملانىن و پىشت بەستن بەئامارەکانى پىشوا ئاماژە بەدانيشتووانى سى پارىزىگا دراوه، سەرژمیزییەكەش مەبەستى سیاسى لەپشت بوبە لەپیتاو زیادكەرنى دانىشتووانى عەربى عىراقى سۈونە بەسەر عەربى شىيعە و كورد ئەنجامىراوه، زۇرچار ناوى ئەواھاولا تىيانى تىدا تو مارنە كراوه كە كۆچيان كەردوو، ياخود شىيعە و كورد بوبۇن، تەنانەت لە گەمارقۇ ئابورى و تەشەنە كەرنى ھەزارى و بىسىتى بۆ زیادكەرنى بەشە خۆراكى مانگانە ناوى زياترى هاولا تىيان تو ماركراوه، ھەربىيە ناتوانىت بۆ زانىنى ئامارە كەنارى، ھەربىيە ناتوانىت بۆ زانىنى ئامارىكى گشتى وەك ئامارى دانىشتووانى (ئازانسە مروۋىيەکانى UN- دەزگای ناودندى ئامارى عیراق) بېبىستىت. دواختنى ئەنجامدىنى سەرژمیزى دانىشتووان لەكاتىندا ئەنجومەتى نوينەرانى

كە مەلگاوه لاتە، سەرژمیزى بەواتاي داتاو زاياري راست و دروست بۆ دابەشبوونى بودجەو رىنخىستنى خەرجى و داهاتەکان و دىيارىكەرنى ژمارەي گەنچ و بىكاران و كەمئەندامان و بىرباودى ئايىنى و ئىتەنە و .. دەيان مەسەلەتى ترى پېویست، لەمەت وودا رۆمانىيەكان خاونى ئامارى دانىشتووان بۇون و بەدرىتىلى شارستانى و قۇناغەكانى سەرەدمى مەرقۇيەتى شەم پروسویە لەسەر ئاساستىكى زۇر بەمزى بەپیوھەچووه، گەر پروسویەكى سەرژمیزى دانىشتووان ئەوندە گەرنگ بىت، بۆچى له عىراق ھەرچارو بەيىانوويمەك دوادەخىت؟، ئەمە له كاتىندا له مېزرووی دامەزرانى حکومەتى عىراقۇدە جىگە لەسەرژمیزى سالى ۱۹۵۷ ھىچ سەرژمیزىيەكى راست و دروست ئەنجام نەدرارە، كەلە گەل پېوەرە بەپەلەتىيەكان بىكۈنچەت و دوور بىت لەمەرامى سیاسى و بەرژەوندى ئىتەنە و تاييفىيەو. ئەو سەرژمیزىيە نادر دوست و كەمە كورتىيانەش كە حکومەتى بەعس

جیاوازی له سرهانسنه‌ری عیزان و کوردستان
سره‌رژ میریبیه که به پیووده‌چیت و، پیوسته شه و
سره‌رژ میریبیه ش بهن ما زانستیه‌کانی تیدا بیت و
لیالاین بیت و همه‌مورو چین و تویزرو ناوچه‌کان
بکرتیه و بی جیاوازی له بیتهنی و نهمه‌دو
ناوچه‌و ثاین و مه‌زمهد ..

واختنی سہر زمیری پیلانی سیاسی

له پشت بوده سه رژیمیه کان له ئاکامی شوینهواری جهند
و گهه مارق تابوریه کان و ره گهه زپرسنی
نه ته و دهیه و شیونتر او، خهباتی کوردو
قوقناغه کانی شورشگیری به بدروه ده دهیکی
واي لینکه تو توه له سه رژیمیه کاندا ژماره
راسنه قینهو پیوستی کورده کان و کمه
نه ته و دهیه کانی تری درنه خسته ووه، له کاتیکدا
سه رژیمی دیتیه و پفراندوم درروی سیاسیه ووه،
به تایبیت بچ ناچه دباره وکان. کاتی ئوههاتوه
حکومه تی هریمی کورستان چیز رازی نهیت
به مانه ووه کیشی سه رژیمی دانیشتووان
به همه پلے سیز دراوی، چونکه زینیکی گهوره
به چاره نووسی کورستان دیموکراتیه و
پیشخستنی تابوری و بوزانه ووه هریمی که و
پیش قیش، لئکو ته تمهوه.

برگزیستنی یاریده در وسقی تاهیر سدرلرکی
بهشی نامار له کلایزی بدریو هردن و ثابوری
زاکری سلاحددین پیچ وایه:
(نهنجامدانی سه رمیزی سوودی زوی)

کوتله سیاسیه کانی عرببی سونه و حکومه تدیه که دوای یه که کان به غدا در به نجاد مانی پرسه سه رژیمین، تاوه کو قباردی راسته قینه کوردد کان و دانیشتوانی کورددستان درنه که ویت، لولایتکدا له ۲۴٪/ دانیشتوانه که زمانی کوردی به کار دهیشن و زیارات له ۱۷٪/ سرچم دانیشتوانی عیراق بیک دهیشن.

پیشیسته ثهو سفرز میریه
بندهما زانستیبه کانی تیدا بیت و بیلایدین بیت
برو فیسّور دکتور جهمال رسّول راویز کاری
بیشکه و توو لووزاره‌ی پلاندانی حکومتی
هرمی کوردستان کد بشداری هه مسو
ورده کاری و شاماده کاریه کانی و توویز کانی
تاییه‌ت به سه رز میری کردووه له مباردیه ووه
هذا لایه بیهوده گ لان ایگان

نهیی کایی تابوری تو دی را کیده
هیچ پاسوئیک بو دواختنی سهڑمیری عیراق
نه بوبو، چونکه هممو توانی دارایی و مرویی
نه بوبو کدبو سمه رکه وتنی پر فسیدی سهڑمیری
پیویسنه، له وزارتی پلاندانانی حکومه تی
هرینمی کوردستان ئاماده کاری و راهینانی
کادیرو کارمهندانی تابیت به موارد کراوه،
ته نانهت له عیار قیشدا به هه مانشیو ئاماده کاری
نه بوبو. سه بارهت به وورده کارییه کانی شه و
سه هر زمیریه که بیاره له سه رجهم عیارقدا
له سالی داهاتو شهنجام بدریت دکتر جمال
رسول یعنی وايه به يك شهرو هو لیستنکي هاویه ش

دەپانەویت قەبارەی راستەقینەی کورد لە

عیراقدا دهنه که ویت

و لايتاں ۵۰ سال سہرڙ ميريئه کي راستي تيدا
نه کرايٽ، دهیت چاھو پر چي لينکريت؟
ملمانئ سياسيه کان و دستيوردانی ده رکي
بارود خينکي وايان خولقاندووه، نزيکه می ۲۹,۶
 مليون که س بى سه رڙ ميري و زياري و داتا
بن . پشت بهستن بهisticaهي شه کروچا تامارو

زانیاری راست و دروست نادات به دسته‌وه،
تاوهک له پرو سمه‌یه کی واگنگی هملیز اردن و
دانانی پلانی ستراتیزی و پیشخستنی ثابوره
پشتی بی بمه‌ستربت، تمهه له کاتینکا ده کریت
چاره‌نووسی هره‌یمی کوردستان و دیاربکردنی
مامه‌ملو ثاستی پیوه‌ندیه کانی له گمل ناوهدن
له پیگای سه‌رژ میری دیاری بکریت، بهو پیسمه
سه‌رژ میری یاساو رئنمایی و پلانی ثابوره
ده گوریت و کیشه‌یه کدرکوکیش بهو سه‌رژ میریه
دیاری ده کریت، چونکه به سه‌رژ میری ده زانین
دندگا ف احمد اکبر داده‌اند،

له گمهاروی
ئابوریدا
مردووه کان
ناویان ده مایه و هو
زیند ووه کانیش
زیاتر ده کران
له پیتا و هرگتنی
به شه خوارکنی
زیاتر

بسو گهله کورد دېبوو، بهتاییهت ئە گەر پېش
ھەلبازاردن ئەنجام بدرایه، چونکە ئەنجامدانى
ئە سەرەز مىزىيە لەدواى ھەلبازاردن دېيت تا
چوار سالى تر بەھەر رېزىيەك بېت پازى بىن،
بەلام ئە گەر سەرەز مىزىي ئەنجامدرایه ئەوا ئىمە
قسەمى خۆمان دېيتە داواى شتى زىاتىمان
دەكىد، دواخستنى سەرەز مىزىي پىلاني سىياسى
لەپشت بۇوە، چونكە گەر بېتە سەرەز مىزىي
داشىتووان پېش ھەلبازاردن ئەنجام بدرایه گەلى
کورد سوودىيىكى زۇرى لى دېيىنى، لەررووى
ئابورىيەوە لەسەرەز مىزىيدا رېزىيە راستەقىنەمان
دەردەكەۋەتتە لەكىشەيمىي ئىوان وەزارەتى دارايى
ھەرمەن وەزارەتى دارايى عىراق رىزگارمان دېيت،
چونكە ئىوان پېيان وايە كە دانىشتووانى ھەرمى
کوردستان لە ١٣٪ كەمترەوە ئىمەش دەلىن لە
١٧٪ زىاتىر، بۇيە ئە گەر ئە سەرەز مىزىيە ئەنجام
بدرېت ئەوا ئەم مەسىلەيە يە كلاھىتتەوە. لە راستىدا
پسۇولەي خۆراك ھەرچەندە تەواوېش بىت نايىت
زۆر پشتى پى بىھەسترتىت بەتايىھەت ئە گەر
بکىت سەرەز مىزىيە كى راست ئەنجامبىرىت.
ئەوان زىيات محاصادىھى سىياسى خزمەتىان
دەكتات، چونكە بە كەھىفي خۆيان ژمارە زىياد
دەكەن كە زۆر دوورە لەرېزىي راستەقىنە، بۇيە
ئە گەر سەرەز مىزىي ئەنجامبىرىت ھەموو لەيەك
رېزىيە خۆرى بۇ بەدەردەكەۋەتت، بەراستى گەمە
سىياسىيەكان رۆليان زۆرە لەئەنجام نەدانى ئەم
سەرەز مىزىيە.

چون دینه خاون سه‌رژمیه کی پیشکوه توو
له عیراق؟

خوئاماده کردن و ریختنستی به ریودجوونی
پروسی سه‌رژمیه گرنگیه که له هله‌بزادن
که متر نییه، له سره نائستی جیهانی
سه‌رژمیه چندنین کیشیه چاره‌ده رکردوه.
سه‌رژمیه دانیشت‌تووان له عیراقدا چاره‌نووسی
نه تکه‌ده و لات و هم‌تینیک دیاری ده‌کات، بؤیه
پهیره‌کردنی شو پیهوره رینماهیه زانستیانه
که نه‌توبه‌ده کگرتووه‌کان و لاتانی پیشکوه توو
پهیره‌ویان ده‌کات بسوئمه‌هی کورد گرنگه،
سه‌رجه‌هونتی سه‌رژمیه پیوستی به‌هاوکاری
و یارمه‌تی هاولاتیانه، چونکه سه‌رجم
داتاو ئاماره‌کان بسوئیشخستنی ئابوری له و
زانیاریانه دهست دهکه‌وتیت کله‌لله‌هلا‌ل‌تیان
کو ده‌کرته‌ده، ژماره‌دی دانیشت‌تووان و ریزه‌هی
نیشته‌جیبووانی شارو گوندەکان و ژماره‌کانی
ئینه‌ری و گکنچ و پیرموندال و کەمەندامان
و خاون بروانامه و پسپورایه‌تی و ... هتدا، له م
روانگه‌بده شارکی حکومه‌تە پابهندی راست و
شه فاییه‌تی پروسیه که بیت و هاولاتیان له ووه
دلیبا بکات‌ده سه‌رژمیه که کوکردن‌ده
زانیاری و ئاماره‌کان و داتاکان له خزم‌تی
ئوه‌واندایه، به پیچه‌وانده گم‌هاره‌ل‌تیان هست
به‌وبکدن ساخته‌کاری و مه‌بەستی سیاسی
له پاشت پرۆسیه که زانیاری هەله دددن،
نمونه‌نی لەمشیوه زۆر بوده زۆر جار خیزنانه
کوره‌دکانی زیر ده‌سەلاتی حکومه‌تى ناوه‌ندی
لەترسی ئازارو ئەشکەنجدان و تمرحیل
نەتمه‌وکەی خوشیان بەراست نەتوووه .

للهاییه که تروده پیویسته ئامارو داتاو سه رجهم زانیاریه کانی ناو پرۆسەی سەرژمیری و درئەنچامە کانی بەشیویە کی شەفاف دور لەددەستیورد انەوە بلاپەکشیوە.
پرۆسەی سەرژمیری لەھەرچىمى كوردىستاندا رەنگە پتە لە ۱۲۰ ملىون دۆلار تىچۈونى بىت و ۲۰ هەزار فەرمانىبىرىش بەشادىرى پرۆسە کە بىكەن، ھاواكتا فۇرمى پېركەندەوە زانیارىيە کان چەندىن بىرگەي تايىيەت بەكۆچكەردووان و ئاوارەو تەھەمن و رەگەز نەتەنەو توپان لە خۇ بېگىت، بەشیویەك شە زانیارىيانە بۆ دارشىتەوە بىلان و ستراتېتىيەت پشتى بىن بىمىستىت . كۆكەندەوە زانیارىيە کانىش لەرۋىزىكدا ئەنجام دەدرىت بەلام رىخسەتن و خۇنامادەكەن ۷۰۰ رۇزۇ دەخايىيەت و لەسەرچەم عىراقدا ۲۵۰ هەزار مامۇستاۋ فەرمانىبىرى پیویستەو بۆ ماۋىي ۱۲ رۇزۇ خۇلى راھىنان و مەشق پىكىردەن بۆ رېڭ مامۇستاۋ فەرمانىبىرى پیویستەو بۆ ماۋىي ۱۲ دەدرىت .

وہ سفی تاہیر سمرؤکی بہشی نامار پیٰ
وایہ: ئەمە توئانای زوری ماددیء مرفویی

سه رژیمیریه ک
 همه مو و نا و چو
 چین و تویزد کانی
 کو مه لگا
 له خونه گریت
 و، به شیوه دیه کی
 زانستی
 به پتوه نه چیت
 پیی ناو تریت
 سه رژیمیری

ئەركى حكومەتە
پابەندى راست
و شەفافىيەتى
پرۇسەكە بىت و
ھاۋا لەتىيان لەھە
دىلىنى باكتاھە
سەرەز مېرىيەكە و
كۆكىردىنەھە
زانىيارى و
ئامارەكان داتا كان
لەخزمەتى
ئەواندایا،
بەپىچەۋانەدە
گەر ھاۋا لەتىيان
ھەست بەوهەكەن
ساخەتكارى
و مەبەستى
سياسى لەپىشت
پرۇسەكە كەۋەدە
زانىيارى ھەلە
ددەن

ناب ووری

کوہاٹ

۷۶۱/۱۲/۲۱